

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

2025-05-07 Nr. NV-930

VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-25-426(2) TAIS-25-6690(3)	DĖL SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-549 41 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-107		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas 2025-05-16	<i>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2025-05-06	<i>Pasirenkama</i> ☐ Svarstyti TAP ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Grąžinti tobulinti

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Seimo narė D. Asanavičiūtė ir 26 Seimo nariai (D. Ulbinaitė, R. Tamašunienė, J. Razma, A. Butkevičius, A. Anušauskas ir kt.) siūlo (nuo 2025-07-01) neriboti pensijos grąžinimo už praėjusį laikotarpį jokių terminu (dabar 12 mėn. iki kreipimosi) bei numatyti, kad pensija nenutraukiama 3 mėn. po išvykimo iš Lietuvos deklaravimo.

Šiuo metu kreiptis dėl pensijos galima prieš 3 mėn. iki teisės gauti pensiją atsiradimo arba bet kuriuo metu vėliau. Tuomet pensija (išskyrus išankstinės senatvės pensiją), paskiriama nuo teisės gauti pensiją atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 mėn. iki kreipimosi dienos. Projekto aiškinamajame rašte teigiama, kad siūlymas teikiamas atsižvelgiant į tai, kad, pagal Konstituciją, pensijos išmoka yra pensijos gavėjo nuosavybė, kuri yra neliečiama, todėl siūloma asmenims, pasikreipusiems dėl pensijos skyrimo vėliau, pensijų sumas grąžinti už visą laikotarpį, kada asmuo turėjo teisę jas gauti, o ne tik už paskutinius 12 mėn.

Be to, Seimo narių nuomone, esama tvarka, kuomet asmenims, deklaravusiems gyvenamąją vietą užsienyje, yra sustabdomas pensijos mokėjimas iki prašymas bus išnagrinėtas, yra ydinga, todėl siūlo nustatyti, kad tais atvejais, kai pensijos gavėjas kreipėsi į už pensijas atsakingą įstaigą ir yra tvarkomas jo prašymas, pensijos mokėjimas nebūtų stabdomas iki 3 mėn., tačiau ne ilgiau nei pensijos gavėjas užsienyje pradeda gauti pensijos išmoką ar už pensijas atsakinga įstaiga patvirtina apie pensijos išmokėjimą.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Vyriausybės išvadoje siūloma nepritarti įstatymo projektui Nr. XVP-107, nes:

1. siūlymas atsisakyti nuostatos, kad socialinio draudimo pensija skiriama ir mokama nuo teisės gauti pensiją atsiradimo dienos, tačiau ne daugiau kaip už 12 mėn. iki kreipimosi dienos, neatitinka teisėkūros tikslingumo ir asmenų lygiateisiškumo principų, jo įgyvendinimas neproporcingai padidintų administracinę naštą:

- ✓ 12 mėn. terminas, už kurį išmokama pensija, kai dėl įvairių priežasčių dėl jos skyrimo nesikreipiama anksčiau, laikytinas protingu ir pakankamu, atitinka tiek nustatytus kitų pensijų ir išmokų išmokėjimo už praėjusius laikotarpius terminus, tiek ir kitų Europos valstybių praktiką šioje srityje¹;
- ✓ asmenys, įgiję teisę į pensiją iki siūlomos nuostatos įsigaliojimo, atsidurtų nelygiavertėje padėtyje, jie negalėtų gauti pensijos nuo teisės į pensiją įgijimo momento;
- ✓ jei asmenys bet kada galėtų kreiptis dėl pensijos skyrimo, tai padidintų „Sodros“ įstaigoms tenkančią administracinę naštą ir prieštartautų Vyriausybės programos siekiui gerinti elektroninės valdžios paslaugas ne tiesiog skaitmeninant procesus, o iš esmės peržiūrint procedūrų tikslingumą.
- ✓ „Sodra“ šiuo metu neturi techninių galimybių identifikuoti asmenis ir laikotarpius, už kuriuos, reikėtų apskaičiuoti pensijas, todėl neįmanoma įvertinti valstybės biudžeto ir „Sodros“ biudžeto lėšų poreikio šiam pasiūlymui įgyvendinti.

2. siūlymas nestabdyti pensijos mokėjimo asmenims, nebegyvenantiems Lietuvoje ir nedeklaravusiems gyvenamosios vietos ar neįtrauktiems į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, keltų praktinio įgyvendinimo sunkumų, neatitiktų teisėkūros aiškumo ir tikslingumo principų:

¹ Pensijos nuo prašymo pateikimo dienos mokamos Lenkijoje, Portugalijoje bei su tam tikromis išimtimis Austrijoje ir Švedijoje. Kitose Europos valstybėse pensijos skiriamos už laikotarpį nuo teisės į pensiją atsiradimo dienos, kuris, kai asmuo kreipiasi pavėluotai, negali būti ilgesnis nei konkretus terminas (pvz. Bulgarijos Respublikoje – 2 mėn., Vokietijoje – 3 mėn., Suomijoje, Latvijoje, Slovėnijoje, Vengrijoje – 6 mėn., Slovakijoje – 36 mėn., Šveicarijoje ir Italijoje – 5 metai).

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

- ✓ pateikta formuluotė suponuoja, kad asmuo vienu metu turi atitikti visas įstatyme išvardytas sąlygas, kurios yra tarpusavyje prieštaringos;
- ✓ nuo užsienio valstybės, į kurią išvyksta gyventi pensijos gavėjas, priklauso tolesnio pensijos mokėjimo procedūra, pensijos dydis ar net teisė gauti pensiją, todėl pensijos mokėjimas stabdomas, kol visos reikšmingos aplinkybės yra įvertinamos. Siūlomas sustabdymo atidėjimas sudarytų prielaidas pensijos permokėjimams, kai dalį stažo asmuo įgijo ne Lietuvos Respublikoje;
- ✓ apie išvykimą gyventi į užsienio valstybę, kaip apie aplinkybę, turinčią įtakos pensijos mokėjimui, pagal įstatymą, asmuo per 10 dienų nuo išvykimo privalo pranešti „Sodros“ įstaigai, todėl taikant nuostatas praktikoje gali kilti neaiškumų. Tais atvejais, kai asmenys praneša laiku, pensijos mokėjimas yra atnaujinamas greičiau nei per siūlomą 3 mėn. terminą, nes sprendimas atnaujinti pensijos mokėjimą priimamas per 30 dienų nuo prašymo su visais būtiniais duomenimis gavimo „Sodros“ administravimo įstaigoje dienos.

Vyriausybės pozicija iš esmės laikytina teisinga ir argumentuota.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Specialiųjų tyrimų tarnyba, atlikusi antikorupcinį vertinimą, nustatė, kad įstatymo projektu siūlomas nustatyti nepakankamai detalus teisinis reglamentavimas sudarytų išskirtines sąlygas asmenims laiku nesikreipusiems dėl pensijos paskyrimo prieš tuos asmenis, kuriems dėl pavėluoto kreipimosi buvo išmokėta ne visa iki kreipimosi dėl pensijos paskyrimo priklausanti pensija.

Nutarimo projektas suderintas su Finansų ministerija, Teisingumo ministerija ir „Sodros“ valdyba, apsvarstytas 2025-05-06 tarpinstituciniame pasitarime ir patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Nėra.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja